

MUHTASARI WA TAARIFA YA ATHARI ZA MAZIGIRA

Mtoa Mradi: Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA), Barabara ya Mbozi, Ploti No. 35, Eneo la Chang'ombe, S.L.P. 5384, Dar es Salaam, Tanzania
Simu: +255 (0)22-2862134, Faksi: +255 (0)22-2864069
Barua Pepe: info@nfra.go.tz, Tovuti: www.nfra.go.tz

Mshauri wa EIA: Eco Services (T) Limited, Josam House, Ploti No. 16, Block "B", Barabara ya Coca Cola, Eneo la Viwanda Mikocheni, S.L.P. 36086, Dar es Salaam, Tanzania.
Simu ya Mkononi: +255 787 696 932, +255 718 861 799, +255 654 076 700
Barua Pepe: info@ecoservices.co.tz, Tovuti: www.ecoservices.co.tz

1. UTANGULIZI

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imepokea mkopo wa masharti nafuu kutoka Poland kwa ajili ya gharama za Mradi wa Kuongeza Uwezo wa Uhifadhi (SCEP). Mradi huu unatekelezwa na Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) ambao ulianzishwa na Sheria ya Taasisi za Utendaji Na. 30 ya mwaka 1997 na kuanza kutumika tarehe 1 Julai, 2008. Lengo kuu la NFRA ni kukidhi mahitaji ya dharura ya chakula nchini baada ya maafa na kuboresha ufanisi wa usimamizi wa uhifadhi wa nafaka.

NFRA inafanya kazi katika mikoa yote ya Tanzania Bara ambayo iko katika maeneo ya ziada na upungufu wa chakula. Tatu kati ya ofisi zake ziko kusini mwa nchi (Songea, Sumbawanga na Makambako) na nyingine ziko Kati (Dodoma), Mashariki (Kipawa Dar es Salaam), Kaskazini (Arusha) na Magharibi/Ziwa (Shinyanga) mwa Tanzania. Kila ofisi ya kanda inahudumia angalau mkoa mmoja, hivyo idadi ya mikoa inayohudumiwa na ofisi za kanda inatofautiana kwa idadi na ukubwa kwa mfano kwa idadi ya watu na uzalishaji wa nafaka. Wakala uko katika mchakato wa kuzipanga upya ofisi za kanda ili kuongeza ufanisi wake katika utekelezaji wa majukumu yake. Kanda ya Shinyanga inayohudumia mikoa minane itagawanywa kuwa kanda mbili za Shinyanga na Kigoma. Kanda ya Shinyanga itahudumia mikoa ya Mwanza, Simiyu, Mara na Shinyanga yenyewe wakati Kanda ya Kigoma itahudumia mikoa ya Tabora, Kagera, Geita na Kigoma yenyewe. Jukumu kuu la Wakala, ambalo pia ni dhamira yake, ni kuhakikisha usalama wa chakula nchini kwa kununua, kuhifadhi na kuuza tena akiba ya chakula kwa ufanisi na kwa gharama nafuu na kujibu haraka upungufu wa chakula nchini.

Kwa jumla, NFRA inamiliki maghala 33 yenye uwezo wa kuhifadhi tani 246,000. Lengo la NFRA ni kuongeza kiwango cha hifadhi ya chakula kufikia tani 700,000 ifikapo mwaka 2018. Uwezo wa sasa wa kuhifadhi ni tani 241,000, ambao ni asilimia 34 tu ya mahitaji ya chakula kwa viwango bora vya tani 700,000. Hivyo, kuna haja ya kuongeza uwezo wa hifadhi ili kufikia kiwango bora cha uhifadhi. Uwezo wa sasa haukidhi mahitaji ya NFRA kwa muda wa kati na mrefu. Ili kuwa na vifaa vya kutosha vya uhifadhi nchini Tanzania, NFRA ina mpango wa kujenga mfumo wa hifadhi ya kisasa ya silos kwa ajili ya kuhifadhi

nafaka kupitia ujenzi wa silos za kisasa katika maeneo nane yaliyoteuliwa ambayo ni Songea, Makambako, Mbozi, Sumbawanga, Mpanda, Shinyanga, Dodoma na Babati.

Maendeleo yaliyopendekezwa yatafanyika katika Kiwanja Na. 176&178 Block "KK" katika Kijiji cha Ibadakuli, Kata ya Ibadakuli katika Manispaa ya Shinyanga. Hati za umiliki wa ardhi ziko katika hatua za mwisho katika ngazi ya Manispaa na zitaambatanishwa kwenye michango ijayo mara mchakato utakapokamilika. Eneo lote linalomilikiwa ni hekta 8.7, ambapo eneo lililopangwa kwa ajili ya silos ni hekta 0.6 (mita za mraba 6,000) na eneo lililobaki litachukuliwa na vipengele vingine vilivyotajwa hapa. Vipengele vikuu vitakavyojengwa katika eneo hilo ni silos sita (6) zenye uwezo wa tani 3,350 na maghala mawili (2), mawili yenye uwezo wa tani 10,000 na moja lenye uwezo wa tani 2,250 ambalo lilifanyiwa ukarabati kutoka nyumba ya kusagia nafaka kuwa ghala dogo, yote kwenye eneo lililopatikana kisheria lenye jumla ya hekta 8.7. Vipengele vingine muhimu vitakavyoongezwa ni jengo la utawala, nyumba, ofisi ya WB, daraja la kupima uzito, duka la kemikali na vifaa vingine, kantini, vyoo, jengo la maabara, jenereta na nyumba ya transfoma, tanki la maji.

Kwa sasa, kanda ya Shinyanga inahudumia mikoa minane ambayo ni Shinyanga, Simiyu, Geita, Tabora, Kigoma, Kagera, Mwanza na Mara. Ujenzi wa kituo cha hifadhi katika Shinyanga chenye uwezo wa tani 30,100 utaongeza uwezo wa hifadhi kwa asilimia 3.9 kutoka uwezo wa sasa wa NFRA wa tani 241,000. Ujenzi uliopendekezwa wa kituo cha kuhifadhi nafaka utamwajiri mkandarasi mwenye wafanyakazi wapatao 50 katika eneo la mradi wakati wa ujenzi na 70 wakati wa awamu ya uendeshaji. Hivyo, mhusika wa mradi anahisi kuna umuhimu wa mradi huu katika eneo hilo kwani utaongeza uwezo wa hifadhi hivyo kupunguza uhaba wa chakula katika ngazi ya kaya na taifa. Mazao makuu yatakayohifadhiwa katika vituo vya hifadhi vilivyopendekezwa ni mahindi yenye kiasi maalum cha ujazo (1.8 m³/t). Mradi unatarajiwa kufanya kazi kwa angalau miaka 50.

Sheria za Tanzania zinawataka waendelezaji wa miradi kufanya Tathmini ya Athari za Mazingira na Jamii (ESIA) kabla ya utekelezaji. NFRA imewateua Eco Services (T) Limited kufanya ESIA ya mradi uliopendekezwa. Sheria za mazingira za sasa nchini Tanzania zinahitaji miradi yote ya maendeleo kupitishwa kwenye Tathmini ya Athari za Mazingira (EIA) ya lazima. Sambamba na wajibu huu wa kisheria, Masharti ya Marejeo (ToR) ya kazi hii yanahitaji kufanya Tathmini ya Athari za Mazingira na Athari za Jamii. Kanuni za Tathmini na Ukaguzi wa Athari za Mazingira za mwaka 2005 zinaongoza mchakato wa ESIA na usimamizi nchini Tanzania. Kanuni hizi zinatoa mamlaka kwa Baraza la Usimamizi wa Mazingira la Taifa (NEMC) kusimamia mchakato wa ESIA, ambao unamalizika kwa utoaji wa Cheti cha Mazingira (EC) na Waziri mwenye dhamana ya Mazingira. EC ni moja ya vibali vya awali vinavyohitajika kabla ya mradi kuanza kutekelezwa.

Hatua ya awali ya utafiti wa ESIA ni zoezi la kupanga, kwa nia ya kubaini masuala muhimu ya kuzingatia wakati wa ESIA ya kina kupitia mashauriano na wadau. Matokeo ya zoezi la kupanga kimsingi ndio msingi wa kuandaa ToR kabla ya kukamilishwa. Zoezi la kupanga lilifanyika Januari 2017.

Ripoti hii ya utafiti kwa hivyo inatoa taarifa muhimu na masuala ya kimazingira kuhusu nia ya mhusika wa mradi kutafuta idhini kutoka Mamlaka ya Usimamizi wa Mazingira ya Taifa (NEMC) kwa utekelezaji wa mradi uliopendekezwa.

2. MAELEZO YA MRADI

Eneo lililopendekezwa liko katika eneo la viwanda la Kijiji cha Ibadakuli, Kata ya Ibadakuli katika Manispaa ya Shinyanga, Mkoa wa Shinyanga. Viwianishi vya GPS vya eneo la mradi ni Latitudo 03°64'55.5''S na Longitudo 033°47'28.03"E.

Kiwanja kimepakana na Viwanda vya Jambo upande wa Kaskazini, vilivyotenganishwa na ukuta, upande wa Kusini kimepakana na shamba lililotenganishwa na barabara ya kutembea ya takriban mita 20, Barabara Kuu ya Shinyanga kwenda Mwanza upande wa Mashariki takriban mita 30 kutoka eneo hilo na shamba upande wa Magharibi takriban mita 5. Eneo hili liko umbali wa kilomita 5 kutoka Manispaa ya Shinyanga.

3. USHIRIKI WA WADAU NA MAWASILIANO

Mashauriano yalifanywa na washauri ambao walihusisha wakazi wa karibu na eneo la mradi pamoja na maafisa mbalimbali katika Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga.

Mambo makuu yaliyotokana na mashauriano ni pamoja na:

- Uhifadhi wa mazingira
- Usimamizi wa taka
- Msongamano wa magari ya kuingia na kutoka barabara kuu
- Mahali pa kukusanyika kwa dharura
- Usalama
- Kelele kutoka kwa jenereta la dharura
- Maendeleo ya jamii

Masuala ya kila mdau yamezingatiwa kikamilifu kwenye ripoti ya EMP. Wadau waliokonsultiwa ni pamoja na:

- Mwekezaji
- Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga
 - Mkuu wa Mkoa
 - Mchora Mipango wa Mji
 - Afisa Ardhi
 - Mhandisi wa Mazingira
 - MEMO
- Jeshi la Zimamoto na Uokoaji
- TANESCO
- TANROADS
- OSHA
- SHUWASA

- Kata ya Ibadakuli
 - Afisa Mtendaji wa Kata
- Kijiji cha Ibadakuli
 - Afisa Mtendaji wa Kijiji
 - Jirani wa eneo la mradi

4. ATHARI ZA MAZINGIRA ZINAZOTARAJIWA NA HATUA ZA KUPUNGUZA ATHARI

Athari zinatarajiwa kutokana na utekelezaji/ujenzi, uendeshaji hadi hatua ya kusitisha mradi kuhusu masuala yafuatayo: uharibifu na uchafuzi wa ardhi; ubora wa hewa; kelele; taka za mafuta; rasilimali za maji; usimamizi wa taka ngumu na majimaji; mifumo ya maji ya mvua, ekolojia ya nchi kavu, mandhari; usalama wa umma/madereva; usumbufu wa magari. Masuala mengi muhimu yalibainishwa wakati wa zoezi la kupanga na yamezingatiwa wakati wa kuandaa ESIA. Athari chanya na hasi zimeorodheshwa hapa chini:

4.1 Athari Chanya Zinazotarajiwa

Mradi uliopendekezwa utakuwa na athari chanya kwa jamii na mazingira kwa ujumla. Baadhi ya faida ni pamoja na zifuatazo:

- Utahamasisha watu kuwekeza zaidi katika kilimo na kuongeza uzalishaji wa mazao ya chakula hivyo kuongeza usalama wa chakula kwa kaya na taifa;
- Utatumia ardhi kwa njia bora zaidi na kuongeza matumizi yake;
- Utahakikisha ufuatiliaji bora na usimamizi mzuri wa akiba ya chakula;
- Mradi pia utatoa fursa za ajira wakati wa ujenzi na uendeshaji;
- Utahakikisha nchi ina akiba ya chakula ya kutosha wakati wote dhidi ya uhaba wa chakula;
- Biashara nyingi ndogo ndogo zitatarajiwa kuibuka wakati wa ujenzi hasa zile zinazotoa huduma za chakula na vinywaji kwa wafanyakazi wa ujenzi;
- Itaongeza ushindani kati ya wakulima wadogo na wakubwa katika utoaji wa mazao ya chakula kwa akiba ya taifa, jambo ambalo linaweza kuchangia udhibiti wa bei (kushuka).

4.2 Athari Hasi Zinazohusiana na Awamu za Mradi

Athari hasi zilizobainishwa kutokana na awamu za mradi ambazo hatua za kupunguza zimetolewa kwa kina katika Sura ya 6 ni pamoja na:

- Kupotea kwa uoto wa asili;
- Kelele na mtikisiko;
- Uchafuzi wa hewa ikiwa ni pamoja na vumbi;
- Uchafuzi wa udongo na maji;
- Kufungwa kwa njia za upatikanaji;
- Erosion ya udongo;

- Usumbufu wa magari;
- Hatari za usalama na afya ya umma;
- Hatari ya mafuriko;
- Uharibifu wa miundombinu iliyopo;
- Uharibifu kutokana na utupaji wa taka;
- Uchafuzi wa udongo na mabadiliko ya mandhari;
- Usumbufu wa mtiririko wa trafiki;
- Kuongezeka kwa maji yanayotiririka juu ya ardhi;
- Kelele kutoka kwa jenereta la dharura na compressor; na
- Uzalishaji wa taka za vyoo.

5. MBADALA WA MRADI

5.1 Mbadala wa Kutofanya Lolote

Mbadala wa kutofanya mradi huu unahusisha kuacha hali ya sasa iendelee bila kujenga kituo cha hifadhi ya nafaka. Kuchagua mbadala huu kungepusha athari nyingi hasi zinazohusiana na uwepo wa kituo hiki na kupoteza faida zote chanya kama vile ajira wakati wa ujenzi na baada ya ujenzi, upatikanaji wa hifadhi ya kutosha ya nafaka ili kuhakikisha usalama wa chakula, na kupanua soko la ndani la mazao ya kilimo kwa NFRA hasa nafaka.

5.2 Mbadala wa Eneo

Chaguo la kutumia eneo lingine (mbali na eneo la Ibadakuli) badala ya eneo lililopendekezwa pia lilizingatiwa. Hata hivyo, utafiti wa upembuzi yakinifu uliofanywa na mhusika wa mradi ulionyesha nguvu za eneo lililopendekezwa kama ifuatavyo:

- Kiwanja kiko katika eneo lenye ukubwa unaofaa;
- Eneo liko katika sehemu nzuri kutokana na mtandao wa barabara na upatikanaji rahisi;
- Upatikanaji wa umeme na maji.

6. TAHMINI YA GHARAMA NA FAIDA

Faida kadhaa zinahusiana na mradi uliopendekezwa katika ngazi ya kitaifa na ya mtaa kwa kuzingatia athari za kuzidisha zinazohusiana na uhusiano na uchumi wa kitaifa na mtaa. Mradi uliopendekezwa utazalisha fursa za ajira huko Ibadakuli wakati wa awamu za ujenzi na uendeshaji, ambazo zinaweza kujazwa na watu wa eneo hilo wenye ujuzi husika. Ingawa kwa sasa mishahara bado haijabainishwa, inakadiriwa kuwa kutokana na ajira, wafanyakazi watapata kipato ambacho kitaongeza ubora wa maisha yao na pengine kuboresha mitindo yao ya maisha. Hata hivyo, fursa za ajira na mishahara itakayotolewa itaathiri watu wengi zaidi, ikiwa ni pamoja na wale wanaowategemea wafanyakazi hao. Mradi utaongeza uwezo wa hifadhi ya chakula kwa manufaa ya nchi na watu wake wakati wa janga la chakula.

7. MPANGO WA USIMAMIZI WA ATHARI ZA MAZINGIRA NA JAMII

Mpango wa usimamizi umewekwa ili kuhakikisha kuwa hatua zote za kupunguza athari zilizopendekezwa na utafiti wa EIA zinatekelezwa. Mpango huu unajulikana kama Mpango wa Usimamizi wa Athari za Mazingira na Jamii (ESMP). Gharama zinazohusiana na mpango wa usimamizi wa mazingira na jamii ni TSHS 65,100,000. Gharama za kila mwaka za kutekeleza mpango wa ufuatiliaji wa mazingira unaopendekezwa ni TSHS 28,500,000.

8. HATUA ZA KUKAMILISHA MRADI NA KUSITISHA MRADI

Mradi unapoisha, kila kitu kinapaswa kuachwa katika hali nzuri. Ili kufanikisha hili, yafuatayo yanapaswa kukamilishwa:

- Mandhari ya maeneo wazi inapaswa kufanywa. Maeneo kama haya yanapaswa kuzibwa kutokana na mashimo na maeneo mengine yaliyoporomoka na mimea kupandwa;
- Vifaa vyote vya taka vinapaswa kuondolewa kutoka eneo la mradi. Hakutakuwa na vifaa kama vile mbao, vioo, mawe, vyuma chakavu n.k. Hata hivyo, vifaa hivi vinapaswa kutupwa ipasavyo;
- Ukarabati wa jumla wa maeneo yoyote yaliyochimbwa; mimea ya ubora inapaswa kupandwa ili kuongeza thamani ya kimazingira ya eneo hilo. Mimea hii inapaswa kumwagiliwa mara kwa mara;
- Miundo yote inapaswa kusafishwa na kuondolewa vumbi lolote;
- Vifaa vyote vya ujenzi vinapaswa kuondolewa na vile chakavu kuuzwa kwa wahusika wa vyuma chakavu;
- Wafanyakazi wanapaswa kupewa tahadhari kabla ya kusitisha mradi na kufidiwa ipasavyo na kusaidiwa kutafuta fursa nyingine mahali pengine.

9. WATAALAMU WALIOSHIRIKI KATIKA UTAFITI

Jina la Mtaalamu	Shirika/Asasi	Utaalamu	Nafasi Aliyotwikwa
Eng. Edgar Mwashu	Eco Services (T) Limited	Mtaalamu wa EIA na Kiongozi wa Timu	Kiongozi wa Mazingira
Eng. Samwel Zakayo	Eco Services (T) Limited	Mtaalamu wa EIA na Uhandisi wa Mazingira	Mtaalamu wa Mazingira
Prof. Valerian Silayo	Chuo Kikuu cha Kilimo cha Sokoine (SUA)	Uhandisi wa Kilimo na Usimamizi wa Rasilimali Asili	Mtaalamu wa Kilimo
Bw. Ignatius Ngamesha	Eco Services (T) Limited	Sosholojia	Mwanasosholojia

Eng. Robert Mshana	Eco Services (T) Limited	Uhandisi wa Ujenzi	Mhandisi wa Ujenzi
Dkt. George Sangu	UDSM	Botania/Ekolojia	Mtaalamu wa Ekolojia
Eng. Hellen Laizer	Eco Services (T) Limited	Mhandisi wa Mazingira	Mshauri wa Mazingira

10. HITIMISHO

Tathmini ya athari ilifanywa kwa kuzingatia shughuli za mradi na masuala yaliyobainishwa wakati wa awamu ya kupanga EIA na kupitia mashauriano ya wadau. Tathmini hiyo inakubali kuwa maendeleo yoyote yatakuwa na athari kwa mazingira ya kimaumbile na kijamii. Tathmini ya athari haikubaini suala lolote la umuhimu mkubwa ambalo haliwezi kupunguzwa hadi kiwango kinachokubalika ili mradi uliopendekezwa usikubalike kutoka mtazamo wa mazingira na kijamii. Athari zote hasi zinazowezekana zilizobainishwa kupitia EIA zinaweza kupunguzwa ili kupunguza ukali na umuhimu hadi viwango vinavyokubalika au kwa kutumia udhibiti wa usimamizi. Athari hasi zinazohusiana, kwa kiasi kikubwa zimepunguzwa kupitia mbinu bora za usimamizi, taratibu za usalama na dharura. Kutekeleza hatua za kupunguza athari zilizopendekezwa kutaboresha uendelevu wa mazingira wa mradi huu. Kwa hivyo, inahitimishwa kuwa utekelezaji wa kituo cha kuhifadhi nafaka hautakuwa na athari za kuzuia mradi mradi hatua za kupunguza athari zitatekelezwa kikamilifu na kwa wakati. NFRA imejitolea kutekeleza mapendekezo yote yaliyotolewa kwenye ripoti hii ya EIS na kuendelea kufanya ukaguzi na ufuatiliaji wa mazingira. Ingawa kuna baadhi ya athari hasi za kimazingira zinazohusiana na mradi, mradi huu utakuwa na manufaa makubwa ya kijamii na kiuchumi kwa jamii ya Ibadakuli, Manispaa ya Shinyanga na nchi kwa ujumla.